

Словник страхових термінів

А

АБАНДОН (abandonment) - відмова страхувальника судна або вантажу від усіх прав власності на застрахований об'єкт на користь страховика за умови отримання від останнього всього належного страхового відшкодування. Застосовується в разі пропадань безвісти об'єкта страхування або економічної недоцільності усунення пошкоджень.

АВАРІЙНИЙ КОМІСАР (average adjuster) - фахівець, який за дорученням страховика (іноді із залученням експерта - сюрвейєра) визначає причину, характер і розмір збитків і видає аварійний сертифікат. На нього може покладатись участь у проведенні превентивних заходів, а також ліквідації наслідків страхового випадку. Іноді страховик може доручати А.к. розгляд претензій страхувальника.

АВАРІЙНИЙ СЕРТИФІКАТ (survey-report) - документ, що видається страхувальникові аварійним комісаром, агентом або іншим уповноваженим представником страховика на підставі наслідків огляду пошкодженого майна. В А. с. фіксуються можливі причини, характер і розмір збитку, зумовленого страховим випадком. А. с. є для страхувальника підставою для висунення претензії страховикові. Проте А. с. не може розглядатись як безумовний доказ відповідальності страховика.

АВАРІЯ В МОРСЬКОМУ СТРАХУВАННІ (average in marine insurance) - збиток, завданий судну, вантажу й фрахту під час морських перевезень. Такі А. поділяються на загальні і часткові. Збитки, завдані загальною аварією, поділяються між судном, вантажем і фрахтом. При частковій аварії збитки відносяться на того, хто відповідальний за її виникнення, або на потерпілого.

АВЕРСІЯ РИЗИКУ (aversion of risk) - негативне ставлення до ризику, що доходить до невизнання його значення і ролі, а також виявляється як протидія ризиковій діяльності.

АВІАЦІЙНЕ СТРАХУВАННЯ (aviation insurance) - страхування ризиків, пов'язаних із використанням авіаційної та космічної техніки. Іноді страхування космічних ризиків виділяється в окремий вид. До А. с. входить: страхування літаків, вертольотів та іншої авіаційної техніки від пошкодження й знищення; страхування відповідальності перед пасажиром і третіми особами за шкоду, заподіяну їх здоров'ю та майну; відповідальність власників повітряних суден як роботодавців; страхування деяких інших ризиків.

АГЕНТ СТРАХОВИЙ (agent) - фізична або юридична особа, яка діє від імені страховика і в межах наданих ним повноважень.

АДЕНДУМ (addendum) - документ, є додатком до страхового договору. В А. зазначаються зміни в умовах страхування.

АКВІЗИЦІЯ (acquisition) - укладення нових договорів страхування. Вважається, що аквізиторська діяльність нормальна, коли кількість нових договорів страхування перевищує число договорів, за якими закінчився термін дії.

АКТИВИ СТРАХОВИКА (insurer's assets) - кошти страховика, що інвестовані в цінні папери, придбану нерухомість, інші матеріальні цінності, розміщені на рахунках у

банках. Джерелами цих коштів є статутний фонд, страхові резерви та інші пасиви. Від величини й структури А. с. залежить платоспроможність страховика.

АКТУАРІЙ (actuary) - офіційно уповноважена особа, фахівець, яка з допомогою методів математичної статистики розраховує страхові тарифи. На А. покладається відповідальність за те, щоб страхові фонди були достатніми на той момент, коли компанії доведеться виконувати свої зобов'язання за виданими полісами.

АКТУАРНІ РОЗРАХУНКИ (actuarial calculations) - система математичних і статистичних методів розрахунку страхових тарифів. Методологія А. р. ґрунтується на застосуванні теорії ймовірностей, демографічної статистики та довгострокових фінансових обчислень інвестиційного доходу страховика. А. р. дають змогу визначити частку кожного страхувальника у створенні страхового фонду.

АКЦЕПТ (acceptance) - згода однієї сторони страхових відносин (страхувальника або страховика) з пропозиціями іншої сторони про укладення договору страхування або перестрахування на умовах, що відповідають цим пропозиціям.

АНДЕРРАЙТЕР (underwriter) - а) у страхуванні - висококваліфікована і відповідальна особа страховика, уповноважена виконати необхідні процедури по розгляду пропозицій і прийняттю ризиків на страхування (перестрахування); А. оформляє страхові поліси, оцінює ризик, визначає ставки премій та інші умови страхування; б) у банківській справі - особа, яка гарантує емітенту розміщення на ринку його облігаційної позики або пакета акцій на узгоджених умовах за спеціальну винагороду; в) маклер в операціях з цінними паперами.

АНУЇТЕТ (annuity) - договір страхування пенсій або ренти, за яким виплачується визначена річна сума доходу протягом життя ануї-тента замість попередньої сплати одноразової страхової премії.

АСИСТАНС - перелік послуг (у рамках договору страхування), які надаються в потрібний момент через медичне, технічне і фінансове сприяння. Широко використовується в зарубіжних країнах для забезпечення безпеки подорожуючих під час поїздок за кордон (у разі хвороби, нещасного випадку).

Б

БЕНЕФІЦІАР (beneficiary) - особа, на користь якої страхувальник уклав договір страхування, третя сторона - вигодонабувач за страховим полісом.

БІЗНЕС-ПЛАН СТРАХОВИКА (business plan of the insurer) - формалізована програма діяльності компанії на декілька років, що містить, зокрема, систему заходів, пов'язаних часом і місцем реалізації, узгоджених із стратегією і ресурсами і розрахованих на отримання максимального прибутку, зокрема за рахунок додаткових інвестицій. Основними розділами Б.-п. с. є: характеристика страхових послуг компанії, оцінка ринку збуту страхових послуг, оцінка конкурентоспроможності компанії, план маркетингу, організаційний план, ресурси, оцінка ризику виконання плану, фінансовий план.

БІНДЕР (binder) - тимчасова форма угоди між страхувальником і страховиком з приводу наступного укладання страхового договору. Б. здебільшого застосовується у

зарубіжній практиці в разі, коли укладення договору вимагає тривалого часу на опрацювання нестандартних умов страхування.

БОНУС (bonus) - знижка, що її надає страховик із суми страхової премії за оформлення договору страхування на особливо вигідних умовах. Б. визначається переважно у відсотках або промілле.

БОНУС-МАЛУС (bonus-malus system) - система підвищень і знижок, що застосовується у страхуванні, здебільшого транспортних засобів.

БОРДЕРО (bordereau) - перелік ризиків, прийнятих на страхування, у частині, що передається цедентом на перестраховання. Б. надсилається цедентом страховикові у визначені договором перестраховання строки. Б. бувають попередніми і остаточними.

БРОКЕР СТРАХОВИЙ (insurance broker) - юридична або фізична особа, що має дозвіл виступати посередником між страхувальниками і страховиками. Б. с. діє від імені і за дорученням страхувальників. До його завдань входить пошук страхової компанії (компаній), де можна було б розмістити ризик на оптимальних умовах з погляду надійності страховика і розміру страхових премій. У разі страхового випадку Б.с. надає допомогу страхувальникові в отриманні відшкодування, а також залучається до розміщення ризиків, що передаються на перестраховання. Оплату за послуги Б. с. здійснює страховик.

БРОКЕР ЛЛОЙДА (Lloyd's broker) - страховий брокер, що зареєстрований на страховому ринку Ллойда (Лондон).

БРУТТО-ПРЕМІЯ (gross premium) - загальна сума страхових внесків, визначена на підставі страхової суми і бруто-ставки (страхового тарифу).

БРУТТО-СТАВКА (gross rate) - сума визначеної нетто-премії і навантаження. Ці складові бруто-ставки мають різне призначення. Нетто-ставка має забезпечити відшкодування витрат на покриття збитків з ризикових видів страхування і на виплати зі страхування життя. Навантаження призначене для забезпечення фінансування витрат страховика на ведення справи і отримання планового прибутку від страхових операцій.

В

ВАЛОВЕ УТРИМАННЯ (gross line) - сумарний обсяг зобов'язань, узятих страховиком на свій ризик за всіма договорами страхування.

ВАЛОВИЙ ЗБИТОК (gross loss) - збиток, що зумовлює потребу виплати всієї страхової суми.

ВІДКРИТИЙ КОВЕР (open cover) - форма автоматичного страхування вантажів на тривалий час без визначення будь-яких загальних лімітів. В. к. діє в межах генерального полісу. Самостійно юридичної сили не має.

ВЗАЄМНЕ СТРАХУВАННЯ (mutual insurance) - форма страхового захисту, за якої страхувальники, котрі мають споріднені майнові інтереси та ризики, одночасно є членами страхового товариства. В. с. - довготермінова домовленість між групою осіб (юридичних і фізичних) про відшкодування в певних частках збитків один одному в

разі настання страхових випадків. Зараз В. с. має значне поширення в зарубіжних країнах, особливо в особистому страхуванні, страхуванні сільськогосподарських, морських ризиків. В. с. в Україні ще не набрало належного розвитку.

ВЗАЄМНІСТЬ (reciprocity) - умова, згідно з якою цедент перестраховує свої договори в компаніях, які, в свою чергу, власні договори страхування передають йому на перестраховання. В. може застосовуватися за критеріями обсягу премій або наслідків проходження договорів.

ВИД СТРАХУВАННЯ (line of insurance) - страхування однорідних об'єктів від характерних для них небезпек.

ВИНА СТРАХУВАЛЬНИКА (insured's fault) - суб'єктивне ставлення юридичної або фізичної особи до своєї протиправної поведінки і її можливих наслідків, що може спричинитися до завдання шкоди. Розрізняють вину двох видів: навмисні дії і необережність. Остання, у свою чергу, поділяється на просту і грубу необережність. Наявність навмисної дії або грубої необережності може бути підставою для звільнення страховика від його обов'язків з виплати страхового відшкодування.

ВИГОДОНАБУВАЧ (beneficiary) - особа, визначена страхувальником для отримання належних сум страхових виплат у разі, якщо страхувальник (застрахований) не буде здатний скористатися ними самостійно.

ВИКУПНА ВАРТІСТЬ (cash surrender value) - сума, на яку може претендувати власник полісу зі страхування життя в разі припинення дії полісу.

ВІДНОВЛЕННЯ СТРАХУВАННЯ (renewal of insurance contract) - продовження дії договору страхування на новий термін. На практиці В. с. здійснюється укладанням нового договору або оформленням спеціального додатка до діючого договору. Часто страховики надають страхувальникам, які щороку й своєчасно поновлюють поліси, пільги у вигляді знижок зі страхових премій.

ВІДШКОДУВАННЯ СТРАХОВЕ (insurance indemnity) - сума, що виплачується страховиком на компенсацію збитку, заподіяного страховим випадком на об'єктах страхування майна і відповідальності. Якщо страхова сума менша від збитку, В. с. здійснюється пропорційно до відношення страхової суми до страхової вартості об'єкта. У разі подвійного страхування В. с. фактичного збитку здійснюється всіма страховиками в межах страхової вартості об'єкта страхування пропорційно до частки кожного в загальній страховій сумі. Умовами договору страхування може передбачатись заміна виплати страхового відшкодування компенсацією збитку в натуральній формі.

Г

ГАРАНТІЯ СТРАХОВА (insurance guarantee) - письмове заручення страховика за свого клієнта щодо його кредитоспроможності. Це означає, що страхова компанія бере на себе зобов'язання в разі настання обумовлених подій сплатити суму неплатежу за свій рахунок.

ГЕНЕРАЛЬНИЙ ПОЛІС (general policy) - письмова угода з фіксованою страховою сумою, розмір якої дозволяє покрити страхуванням кілька відправлень вантажів за

умови, що про них буде своєчасно декларовано страховику. Г. п. діє доти, доки не буде використаний (задекларований) увесь ліміт установленної страхової суми.

ГУДВІЛЛ (Goodwill) - комплекс заходів, спрямованих на збільшення прибутку компанії без відповідного збільшення активних операцій, включаючи використання кращих управлінських рішень, домінуючу позицію на ринку страхових послуг, нові технології.

Д

ДЕКЛАРАЦІЯ СТРАХОВА (insurance declaration) - заява страхувальника про об'єкт страхування і характер ризику. Д. с. містить дані про склад, місцезнаходження, вартість, умови зберігання й використання та іншу інформацію щодо об'єктів, котрі підлягають страхуванню.

ДЕПО ПРЕМІЙ (premium deposit) - частина страхової премії, що належить перестраховикові, але тимчасово утримується перестраховальником з метою підвищення гарантії своєчасного виконання зобов'язань, передбачених договором перестраховування. Д. п. підлягає поверненню з припиненням дії договору. Д. п. застосовується переважно в договорах із зарубіжними перестраховиками. На кошти, розміщені в Д. п., перестраховикові нараховуються відсотки.

ДИСКЛОУЗ (disclose) - прийнята в багатьох країнах норма страхового права, згідно з якою страхувальник зобов'язаний негайно сповістити страховика про будь-які чинники, що можуть мати істотне значення стосовно ризику, прийнятого на страхування.

ДИСКОНТ (discount) - 1) різниця між сумою, зазначеною в векселі, і сумою, що виплачується векселетримачу; 2) різниця між цінами на один і той самий товар з різними термінами постачання; 3) різниця між номінальною вартістю цінних паперів та їх біржовим курсом, якщо останній є нижчим за вартість.

ДИСПАША (claims adjustment) - розрахунок витрат, пов'язаних із загальною аварією, який складає диспашер. Д. містить докладний виклад причин загальної аварії, а також розподіл їх між учасниками морських перевезень; виконується на підставі заяви зацікавленої особи і висновку диспашера про визнання аварії загальною.

ДИСПАШЕР (ДЖАСТЕР) (average adjuster) - фахівець у галузі морського права, який здійснює розрахунки з розподілу витрат за загальною аварією між судном, вантажем і фрахтом.

ДОБРОВІЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ (voluntary insurance) - форма страхування, що здійснюється на підставі добровільно укладеного договору між страховиком і страхувальником. Д. с. здійснюється згідно з правилами страхування, що їх розробляє страховик і реєструє в Укр-страхнагляді. Договір Д. с. вступає в дію, як правило, після сплати страхової премії.

ДОГОВІР ПЕРЕСТРАХУВАННЯ (reinsurance treaty) - угода між двома страховими компаніями, з яких одна - перестраховальник - зобов'язується передати ризику, а друга - перестраховик - прийняти ризику в перестраховування.

ДОГОВІР СТРАХУВАННЯ (insurance contract) - угода між страхувальником і страховиком, яка передбачає зобов'язання страховика в разі настання страхового випадку здійснити страхову виплату страхувальникові або іншій особі, на користь якої укладено договір, а страхувальник зобов'язується сплатити страхову премію у визначені строки. Д. с. укладається на підставі заяви страхувальника. Факт укладення Д. с. може засвідчуватись також страховим полісом, свідоцтвом. У Д. с. зазначається вид страхування, страхова сума, страхова премія, реквізити сторін, строки початку і закінчення дії договору. Як правило, Д. с. вступає в дію після сплати всього страхового платежу або суми, визначеної за першем строком платежу.

ДОДАТКОВА КОМІСІЯ (additional commission) - надбавка, що виплачується цеденту на покриття витрат, пов'язаних із залученням нових страхувальників.

ДОДАТКОВА ПРЕМІЯ (additional premium) - додатковий страховий внесок, що сплачується страхувальником за те, що до умов страхування вносяться додаткові ризики, або за страхування ризиків з підвищеною небезпекою. Д. п. застосовується здебільшого в особистому страхуванні в разі, коли андеррайтер вважає, що застрахувати заявника на звичайних умовах, з урахуванням його віку, стану здоров'я, небезпечної професії, складних кліматичних умов, неможливо.

Е

ЕКСЦЕДЕНТ (surplus) - залишок страхової суми, що створюється зверх власного утримання страховика або перестраховика і повністю надходить у перестраховання.

ЕКСЦЕДЕНТ ЗБИТКОВОСТІ (excess of loss ratio) - договір непропорційного перестраховання. Дає змогу страховій компанії захищати себе по певних видах страхування на випадок, якщо загальні наслідки здійснення страхового бізнесу перевищують рівень збитковості, що врахований при визначенні премій за страховими договорами.

ЕКСЦЕДЕНТ ЗБИТКУ (excess of loss) - договір непропорційного перестраховання. Застосовується страховиками для захисту від великих і непередбачуваних збитків. Вступає в дію тоді, коли сума збитку внаслідок страхового випадку або серії таких випадків, що спричинилися до однієї події, перевищить обумовлену договором суму (пріоритет).

ЕКСЦЕДЕНТНЕ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ (excess of loss reinsurance) - давня і найважливіша форма пропорційного перестраховання. Застосовується в тих випадках, коли ризики, що приймаються на страхування, за розміром страхових сум дуже коливаються. Е. п. сприяє досягненню необхідного збалансування страхового портфеля цедента. Е. п. найчастіше застосовується при страхуванні від вогню, стихійного лиха, крадіжки, нещасних випадків і при страхуванні життя.

ЕКСЦЕДЕНТ СУМИ (excess of sum) - ексцедентний договір перестраховання. Згідно з його умовами всі прийняті на страхування ризики, страхова сума яких перевищує власне утримання цедента, підлягають переданню на перестраховання в межах визначеного ліміту або ексцеденту, тобто суми власного утримання цедента (лінія), помноженої на обумовлене число раз саму на себе.

ЗАПАС ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ (нетто-активи) (solvency margin) - один із найважливіших показників надійності страховика. Визначається відніманням від загальної вартості майна суми нематеріальних активів і загальної суми зобов'язань. Страхові зобов'язання беруться такими, що дорівнюють технічним резервам. На будь-яку дату фактичний З. п. має бути не меншим за нормативний.

ЗАРОБЛЕНА ПРЕМІЯ (earned premium) - та частина страхової премії, яка припадає на час, що минув після початку страхового періоду.

ЗАСТРАХОВАНИЙ (insured) - особа, яка бере участь в особистому страхуванні, об'єктом страхового захисту якого є життя, здоров'я і працездатність. З. може бути одночасно і страхувальником. З. має право у передбачених договором випадках отримати обумовлену страхову суму або виплати меншого розміру.

ЗАЯВА ПРО ЗНИЩЕННЯ АБО ПОШКОДЖЕННЯ ЗАСТРАХОВАНОГО МАЙНА (claim) - подається страхувальником своєму страховикові в письмовій формі з метою отримання страхового відшкодування. На підставі цього документа за наявності страхового випадку складається страховий акт.

ЗАЯВНИК (proposer) - особа, яка в письмовій або усній формі висловлює намір придбати страховий поліс.

ЗБИТОК (claim) - у страхуванні термін має кілька значень. Серед них: а) втрата (школа), що підлягає відшкодуванню страховиком; б) факт настання страхового випадку (реалізації страхового ризику); в) справа, що містить документи страховика з конкретного страхового випадку, які підтверджують обґрунтованість виплати.

ЗБИТКОВІСТЬ СТРАХОВОЇ СУМИ - показник діяльності страховика, що характеризує відношення страхового відшкодування до страхової суми всіх застрахованих об'єктів у розрізі ризикових видів страхування. З. с. с. визначається у відсотках, показує ймовірність збитку і зіставленням фактичного і тарифного рівнів використовується для оцінювання ризиків.

ЗБИТОК ВІД ЗАГАЛЬНОЇ АВАРІЇ (general average loss) - шкода, завдана застрахованому інтересу внаслідок загальної аварії.

ЗБИТОК ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ МАЙНА, ЯКЕ БУЛО ВРЯТОВАНО (solvage loss) здебільшого пов'язаний з морськими перевезеннями, коли врятоване майно продається раніше, ніж прибуде в порт призначення. Страхувальник має право на виручку від продажу майна за мінусом витрат з його реалізації. Страховик має сплатити страхувальникові збиток, що дорівнює різниці між отриманою сумою виручки і страховою сумою.

«ЗЕЛЕНА КАРТКА» (green card) - назва однойменної системи міжнародних договорів і страхового свідоцтва про страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів, які виїжджають у країни - члени цієї системи. Дістала назву від кольору і форми полісу. Заснована в 1949 році. Нині членами Міжнародної системи З.к. є понад 40 країн Європи, Азії і Африки. У червні 1997 року до складу членів системи З. к. прийнято Україну.

ЗМІШАНЕ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ (combined personal insurance) - вид особистого страхування, в якому передбачається страхове покриття кількох несумісних ризиків. Найчастіше 3. с. ж. включає покриття на випадок смерті з будь-якої причини протягом строку дії договору, при дожитті до закінчення строку договору і при нанесенні шкоди здоров'ю внаслідок нещасного випадку.

К

КВОТА У СТРАХУВАННІ (quota in insurance) - а) частка участі страховика в загальній страховій сумі в разі страхування об'єкта на умовах співстрахування; б) частка кожного з учасників у договорі перестрахування.

КВОТНЕ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ (quota share reinsurance) - перестрахування на базі квоти. Це означає, що страховик передає перестраховикові в погодженій частці всі без винятку прийняті на страхування ризики за певним видом (групою видів) страхування. У цій самій пропорції перестраховикові передається отримана цедентом від страховальника премія, а перестраховик відшкодовує цедентові сплачені збитки в межах своєї частки страхової суми.

КЕПТИВНІ СТРАХОВІ КОМПАНІЇ (captive insurance company) - компанії, що створюються промисловими, торговельними, банківськими та іншими структурами з метою задоволення їхніх потреб у страхових послугах. Це дає можливість досягати економії на страхових преміях. К. с. к. можуть обходитися без послуг посередників.

КІНЦЕВИЙ ТЕРМІН ДІЇ ПОЛІСУ (expiry date) - дата закінчення покриття полісу. Не поширюється на поліси, що передбачають автоматичну виплату суми в кінці періоду страхування (страхування на дожиття, довесільне страхування тощо).

КЛАСИФІКАЦІЯ СТРАХУВАННЯ (insurance classification) - система поділу страхування на сфери діяльності, галузі, підгалузі, види і форми. К. с. має за мету сприяння формуванню страхового ринку, впорядкування звітності та державного регулювання страхової діяльності, розвитку міжнародної інтеграції в страхуванні.

КЛАУЗУЛА (clause) - застереження, що вносяться в договір страхування.

КОВЕР-НОТА СТРАХОВА (cover note) - свідоцтво про страхування, яке видається брокером страхувальникові на знак підтвердження укладення договору страхування з переліком списку страховиків. К. с. не має юридичної сили, слугує лише довідковою інформацією. В обумовлений час брокер має вручити страхувальникові поліс. К. с. застосовується і в перестрахуванні, де може мати юридичну силу і замінювати сліп.

КОЕФІЦІЄНТ ЗБИТКІВ (claims or loss ratio) - показник, що розраховується як відношення оплачених претензій і тих, що підлягають оплаті, до зароблених премій.

КОЛЕКТИВНЕ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ (collective life insurance) - страхування, при якому може укладатися договір на страхування за рахунок коштів підприємств усіх працівників або їх групи. У К. с. ж. страхувальником є підприємство, а застрахованим - кожний працівник, прізвище якого заноситься до списку, що є невіддільною частиною полісу.

КОМЕРЦІЙНИЙ КРЕДИТ (commercial credit) - короткостроковий кредит, що надається одним господарським суб'єктом іншому у формі відстрочки платежу за продані товари (послуги). Звичайно оформляється переказним векселем. Відсоток за К. к. входить до ціни товару та суми векселя і здебільшого є нижчим, ніж за банківським кредитом.

КОМІСІЯ СТРАХОВА (insurance commission) - винагорода, що виплачується страховиком посередникам (брокерам і агентам) за залучення об'єктів на страхування, оформлення документації, інкасацію страхових внесків, а в деяких випадках - і за розгляд страхових претензій. К. с. нараховується у відсотках від страхових премій (внесків). Розмір відсотка залежить від виду страхування та деяких інших факторів.

КОТИРУВАННЯ (quotation) - визначення страховиком ставки премії, за якою він готовий застрахувати ризик.

КУМУЛЯЦІЯ (cumulation) - а) концентрація страхових ризиків в одній компанії в обсязі, що може призвести до багатьох збитків внаслідок одного страхового випадку; б) зосередження застрахованих об'єктів на одній території, вулиці, будинку, порту, залізничній станції, судні, що у разі одночасного страхового випадку (наприклад, землетрусу) може призвести до порушення фінансової стабільності страховика. К. має враховуватися при визначенні частини ризику, що залишається на утриманні страховика.

Л

ЛІГА СТРАХОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНИ (League of Insurance Organizations of Ukraine) - некомерційне об'єднання страховиків з метою обстоювання їхніх інтересів у владних структурах, сприяння розвитку страхового законодавства, підвищення кваліфікації персоналу та інформаційного забезпечення страхових компаній, налагодження контактів з відповідними об'єднаннями (асоціаціями) інших держав.

ЛІКВІДАЦІЯ ЗБИТКІВ (settlement of losses) - термін означає комплекс робіт з визначення і виплати страхового відшкодування.

ЛІКВІДНІСТЬ (liquidity)- 1) спроможність страховика своєчасно виконувати свої фінансові зобов'язання, передусім сплачувати борги;

2) показник того, як швидко можна реалізувати матеріальні цінності і отримати гроші, необхідні для покриття зобов'язань.

ЛІНІЯ ЕКСЦЕДЕНТА (surplus line) - частка відповідальності в договорі ексцедента суми, що дорівнює розміру власного утримання цедента.

ЛЛОЙД (Lloyd's) - 1) міжнародний страховий ринок, розташований у Лондонському Сіті; корпорація (об'єднання) юридичне незалежних страховиків, кожний з яких самостійно приймає на страхування ризику, виходячи зі своїх фінансових можливостей. Кожний член Л. на забезпечення своєї діяльності має внести вагому суму у вигляді депозиту. Члени Л. об'єднані в синдикати, що їх очолюють андеррайтери. Останні приймають на страхування ризику від імені членів синдикату. Заснований в 1734 році. Нині є великим страховиком і пере-страховиком, особливо морських,

авіаційних, автомобільних нафтогазодобувних ризиків. Багато українських страховиків перестраховують ризики на Ллойдовському ринку.

ЛОКАЛІЗАЦІЯ (localisation) - заходи з просторового обмеження поширення ризику.

М

МАЙНОВЕ СТРАХУВАННЯ (property insurance) - галузь страхування, в якій об'єктом страхування є майно, що належить юридичним або фізичним особам.

МАРКЕТИНГ У СТРАХУВАННІ (insurance marketing) - система взаємодіючих видів діяльності, спрямована на планування, визначення ціни, а також на рекламування і реалізацію страхових послуг. М. у. с. - це діяльність, що супроводжує рух послуг від страхової компанії до страхувальника.

МАКСИМАЛЬНО МОЖЛИВИЙ ЗБИТОК (possible maximum loss) - верхня межа збитку, імовірність появи якого внаслідок одного страхового випадку досить значна.

МАТЕРІАЛЬНІ ФАКТИ (material facts) - обставини, що впливають на розрахунки андеррайтера при визначенні умов прийняття ним ризику.

МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ (medical insurance) - вид особистого страхування на випадок втрати здоров'я від хвороби або внаслідок нещасного випадку. М. с. застосовується з метою мобілізації та ефективного використання коштів на покриття витрат на медичне обслуговування страхувальників. М. с. може мати форми обов'язкового і добровільного страхування. Договори М. с. укладаються в груповому та індивідуальному порядку. Цей документ є гарантією отримання медичної допомоги в обсягах і на умовах, визначених чинним законодавством або правилами страхування.

МОРСЬКЕ СТРАХУВАННЯ (marine insurance) - один з найдавніших видів страхування. Охоплює страхування суден, вантажів і фрахту від різних видів небезпеки під час виконання рейсів. Головні ризики: збитки від вогню, блискавки, шторму та іншого стихійного лиха, від зіткнення суден, посадки судна на міліну, зникнення судна безвісти тощо. Крім того, М. с. покриває витрати за загальною аварією, а також втрати, зумовлені крадіжкою і пропажею вантажу. Обсяг відповідальності за М. с. визначається спеціальними умовами.

МОТОРНЕ (ТРАНСПОРТНЕ) СТРАХОВЕ БЮРО УКРАЇНИ (МТСБУ) (Motor Insurers' Bureau of Ukraine) - форма об'єднання страховиків, що здійснюють страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів. Створене в 1994 році. Страховики можуть входити до МТСБУ як повні або асоційовані члени. Вищим органом управління є загальні збори страховиків - членів Моторного бюро. Мета МТСБУ - координація діяльності його членів щодо оформлення страхування і покриття шкоди, нанесеної третім особам внаслідок дорожньо-транспортних пригод на території України, а також за її межами, реалізація договорів, конвенцій і домовленостей з уповноваженими організаціями по страхуванню цивільної відповідальності транспортних засобів інших країн. При МТСБУ для забезпечення виконання зобов'язань його членами перед страхувальниками і потерпілими створені страхові резервні фонди: фонд страхових гарантій; фонд захисту потерпілих.

Н

НАВАНТАЖЕННЯ (loading) - частина страхового тарифу, не пов'язана з формуванням фондів для здійснення страхових виплат. Н. призначене для мобілізації коштів, необхідних для покриття витрат, пов'язаних з веденням страхової справи (оплата праці персоналу страховика, оренда приміщень офісу, витрати на придбання й експлуатацію обчислювальної техніки, реклама, транспортні витрати, сплата деяких податків та обов'язкових платежів тощо). Н. є джерелом оплати посередницьких послуг і отримання певної суми прибутку від страхової діяльності.

НАДЗВИЧАЙНА СИТУАЦІЯ (extraordinary event) - обставини, що склалися на певній території внаслідок стихійного лиха, катастрофи, аварії або іншої біди, що зумовило людські жертви, шкоду довкіллю, порушення нормальних умов життя і діяльності.

НЕЗАРОБЛЕНА ПРЕМІЯ (unearned premium) - частина премії, що по договору страхування або страховому портфелю припадає на ще не початий або залишок періоду страхування.

НЕПРОПОРЦІЙНЕ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ (non-proportional reinsurance) - форма організації договорів перестрахування, що передбачає відповідальність перестраховика понад обумовлений розмір збитку або збитковості, тобто відповідальність перестраховика не розраховується залежно від відповідальності страховика.

НЕТТО-ПРЕМІЯ (net premium) - брутто-премія за мінусом навантаження.

НЕТТО-СТАВКА (net rate) - частина страхового тарифу, що призначена для формування ресурсів страховика для виплати страхових відшкодувань і страхових сум. Методи розрахунку Н. с. у майновому і особистому страхуванні різні.

НЕЩАСНИЙ ВИПАДОК (accident) - пожежа, дорожньо-транспортна аварія, катастрофа, отруєння хімічними продуктами чи інша подія, що спричинила смерть або каліцтво застрахованої особи, пошкодження або знищення застрахованого майна.

НОРМАТИВНИЙ ЗАПАС ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ (normative solvency margin) - на звітну дату (без договорів зі страхування життя) дорівнює більшій з таких величин: 1) визначеної як добуток суми надходжень страхових премій протягом звітного періоду на 0,25 (при цьому сума надходжень страхових премій зменшується на 90 % страхових премій, сплачених перестраховикам); 2) визначеної як добуток суми здійснених виплат протягом звітного періоду за договорами страхування на 0,30 (при цьому сума здійснених виплат зменшується на 90 % суми компенсацій, отриманих від перестраховиків). Страховики, котрі прийняли на себе страхові зобов'язання в обсягах, які перевищують можливості їх виконання за рахунок власних активів, мають застрахувати ризик виконання цих зобов'язань у перестраховиків. Перестрахованню підлягають також усі об'єкти, страхова сума кожного за якими перевищує 10 % загальної суми сплаченого статутного фонду і сформованих резервів.

НОСІЙ РИЗИКУ (risk carrier) - суб'єкт, який бере на себе тягар наслідків ризику.

НОТИС (notice or letter of cancellation) - а) стаття договору перестрахування, яка передбачає у випадках, коли один з учасників договору (перестраховик або цедент) матиме намір змінити умови договору або припинити його на наступний рік, він має надіслати своєму партнерові повідомлення про це не пізніше як за три місяці до закін-

чення терміну дії договору; б) повідомлення судновласника фрахтівнику про час виходу судна в рейс або очікуване прибуття в порт навантаження (розвантаження).

О

ОБ'ЄКТ СТРАХУВАННЯ (object of insurance) - конкретний майновий інтерес страхувальника або застрахованої особи (майно, відповідальність перед третьою особою, життя і здоров'я тощо), якому може бути завдано шкоди стихійним лихом, нещасним випадком або іншою страховою подією.

ОБОВ'ЯЗКОВЕ СТРАХУВАННЯ (compulsory insurance) - форма страхування, що ґрунтується на принципах обов'язковості як для страхувальника, так і для страховика. О. с. має велику перевагу перед добровільним страхуванням у тому, що дозволяє різко знизити тарифи і здешевити страхові послуги. Водночас йому притаманні й недоліки, які полягають у тому, що О. с. не враховує фінансових можливостей кожного страхувальника, особливостей об'єктів страхування і страхових ризиків. Обсяг відповідальності страховика при О. с., як правило, значно нижча за реальну вартість майна.

ОБОВ'ЯЗКОВЕ СТРАХУВАННЯ ПАСАЖИРІВ (compulsory passengers insurance) - здійснюється від нещасного випадку в дорозі і поширюється на пасажирів морського, річкового, повітряного, залізничного та автобусного транспорту. Страхова премія входить у вартість квитка.

ОСОБИСТЕ СТРАХУВАННЯ (personal insurance) - галузь страхування, в якій об'єктом страхових відносин є життя, здоров'я і працездатність людини. О. с. спрямоване на забезпечення захисту сімейних доходів громадян, а також на нагромадження ними коштів для підвищення рівня свого фінансового благополуччя.

ОФЕРЕНТ (offerer) - особа, що подає оферту.

ОФЕРТА (offer) - пропозиція певній особі укласти угоду з урахуванням викладених умов. Може мати письмову або усну форму. О. вважається прийнятою після її акцепту.

П

ПЕРЕСТРАХОВИК (reinsurer) - страхова організація, яка приймає об'єкти в перестраховання. Компанія, яка здійснює виключно операції з перестраховання, називається професійним П.

ПЕРЕСТРАХУВАЛЬНА КОМІСІЯ (reinsurance commission) - винагорода, що її сплачує перестраховик цедентові за те, що той передає ризики (об'єкти, договори) у перестраховання. За рахунок цих коштів цедент частково компенсує витрати, пов'язані з підготовкою і здійсненням операцій з прийняття ризиків на страхування, а також передачею обумовленої їх частки перестраховикові.

ПЕРЕСТРАХУВАННЯ (reinsurance) - порівняно нова для України сфера страхових відносин. В СРСР П. не застосовувалося. П. - операція між двома страховими компаніями, при якій одна з них (цедент) передає від свого імені за певну плату

частину ризику за договором, укладеним зі страхувальником, іншої компанії (перестраховиків). П. дозволяє розукрупнювати великі ризики, поділяючи їх між двома або кількома страховиками, що сприяє збалансованості страхового портфеля кожного з них. Завдяки П. підвищується фінансова надійність страховиків, зростає їхня загальна спроможність нарощувати обсяги страхових послуг. П. буває факультативним (за окремими угодами) і договірним (облігаторним). Останнє зобов'язує цедента передавати на перестраховання в межах визначеної суми всі ризики, характер і розмір яких визначений умовами договору. Є дві форми П. - пропорційна і непропорційна.

ПОДВІЙНЕ СТРАХУВАННЯ (double insurance) - одночасне повне страхування одного й того самого об'єкта від одних і тих самих ризиків у кількох страховиків, через що страхова сума значно перевищує страхову вартість. При виявленні П. с. кожний страховик покриває страхувальникові збиток у межах страхової вартості об'єкта пропорційно до своєї частки в загальній страховій сумі.

ПОЛІС (СТРАХОВИЙ ДОГОВІР, СТРАХОВЕ СВІДОЦТВО) (policy) - письмова угода між страхувальником і страховиком, яка засвідчує, що страховик у разі настання страхового випадку бере на себе зобов'язання виплатити страхову суму або в межах страхової суми відшкодувати збиток страхувальникові чи іншій особі, зазначеній у П., за умови сплати страхових платежів у визначені строки П. має містити: назву документа, реквізити страховика, прізвище або назву страхувальника, його адресу, перелік об'єктів страхування, розмір страхової суми, перелік страхових випадків, розмір тарифу, а також страхових платежів, термін їх сплати, строк дії договору, права й обов'язки сторін, інші умови, підписи сторін.

ПОРТФЕЛЬ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ (portfolio of liability) - загальна сума відповідальності страховика або перестраховика за всіма діючими полісами.

ПОСЕРЕДНИК (intermediary) - страховий брокер, або агент, через якого укладається договір страхування і вирішуються окремі питання щодо врегулювання претензій.

ПРАВИЛА СТРАХУВАННЯ (terms and conditions of insurance) - опрацьовуються страховиком на кожний вид страхування і погоджуються з Укрстрахнаглядом. П. с. мають містити: перелік об'єктів страхування, порядок визначення страхових сум, перелік страхових ризиків, термін і місце дії договору страхування, порядок його укладання, права й обов'язки сторін, дії страхувальника в разі настання страхового випадку та перелік документів, що підтверджують ці випадки, порядок і умови сплати страхових сум, термін прийняття рішення про виплату або відмову щодо відшкодування, умови припинення дії договору і порядок вирішення суперечок. До П. с. додаються страхові тарифи. Якщо П. с. не відповідають цим вимогам, Укрстрахнагляд може відмовити страховикові у видачі ліцензії.

ПРИБУТОК ВІД СТРАХОВИХ ОПЕРАЦІЙ - різниця між сумою зароблених страхових премій і собівартістю їх надання.

ПРИПИНЕННЯ ДІЇ ПОЛІСУ (suspension of cover (policy)) - може статися за таких умов: закінчення передбаченого терміну страхування;

розірвання страхового договору з ініціативи страхувальника або страховика, смерть страхувальника (фізичної особи); ліквідація страховика або визнання судовими органами договору недійсним.

ПРОЛОНГАЦІЯ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ (prolongation of life insurance) - продовження дії договору змішаного страхування життя або пожиттєвого страхування понад термін, забезпечений оплаченими внесками.

ПРОПОРЦІЙНЕ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ (proportional reinsurance) - включає договори квотного та ексцедентного перестрахування, згідно з якими перестраховик має свою частку в загальній сумі збитків і загальній сумі премій.

Р

РЕГРЕС (regres) - право страховика на висунення у межах фактично сплаченої страхувальникові суми відшкодування збитку / претензії до третьої сторони, яка винна у страховому випадку, з метою отримання від неї компенсації за нанесену шкоду.

РЕЗЕРВИ ЗБИТКІВ (claims reserve) - елемент технічних резервів. Р. з. призначений для розрахунків з неоплачених збитків. Формування Р. з. формується па підставі заяв страхувальників на певну дату, що містять відповідні вимоги про відшкодування збитків. Величина Р. з. на звітну дату є сумою зарезервованих несплачених сум страхового відшкодування на вимогу страхувальника, щодо яких ще не прийнято рішення про повну або часткову відмову у виплаті страхових сум. Якщо Р. з. збільшується проти попередньої звітної дати, то різниця (приріст) відноситься до витрат страховика. У разі зменшення Р. з. - різниця відноситься на зростання доходів страховика.

РЕЗЕРВ НЕЗАРОБЛЕНИХ ПРЕМІЙ (unearned premium reserve) - частина премій за договорами страхування, що відповідає терміну страхування, який виходить за межі календарного року. У світовій практиці існує кілька методів визначення Р. н. п. В Україні Р. н. п. на звітну дату формуються залежно від сум надходження страхових премій за попередні 9 місяців (розрахунковий період). При цьому сума премій, що надійшли за 1 квартал, множиться на 0,25, за наступні 3 місяці - розрахункового періоду - на 0,5, за останні 3 місяці - на 0,75. Знайдені добутки додаються. Так само обчислюється сума частот;

перестраховиків у резервах незароблених премій. Зі збільшенням (зменшенням) сум часток перестраховиків у Р. н. п. у звітному періоді відповідно збільшуються або зменшуються зароблені страхові платежі.

РЕЗЕРВИ СТРАХОВІ (insurance reserve) - система фондів страховика, утворюваних залежно від видів страхування з метою забезпечення гарантії майбутніх страхових відшкодувань і виплат страхових сум. Р. с. визначаються по-різному в ризикових видах страхування і у страхуванні життя. У ризикових видах страхування формуються резерв незароблених премій і резерв збитків, а у страхуванні життя - математичні резерви. Тимчасово вільні кошти Р. с. інвестуються в цінні папери, нерухомість, розміщуються на депозитних рахунках у банках тощо, що дає можливість страховим компаніям отримувати додаткові доходи.

РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ СТРАХОВИХ ОПЕРАЦІЙ - показник рівня прибутковості страхових операцій: відсоткове відношення суми отриманого прибутку до загальної суми страхових платежів. Р. с. о. визначають також у розрізі видів страхування.

РЕПРЕСІЯ (repression)- придушення випадкової події, явища. **РЕПРЕСІВНІ ЗАХОДИ В СТРАХУВАННІ (preventive measures in insurance)** - боротьба зі стихійним лихом (повінь, пожежа, великі снігові замети тощо) з метою зменшення розмірів втрат від знищення або пошкодження застрахованих об'єктів.

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ (loss mitigation) - попередньо передбачений спосіб дій.

РЕТРОЦЕСІЯ (retrocession) - процес подальшої передачі раніше прийнятих у перестраховування ризиків іншим перестраховикам. Р. досягається дробленням великих ризиків, розподілом відповідальності між дедалі більшою кількістю страховиків. Іноді частина таких ризиків може перейти до первинного страховика, якщо в договорі немає відповідного заперечення.

РИЗИК ПІДПРИЄМНИЦЬКИЙ - небезпека виникнення матеріальних і фінансових втрат, збитків від проведення підприємницької діяльності, реалізації угод.

РИЗИК СТРАХОВИЙ (risk) - термін, що відповідає кільком поняттям. Під Р. с. розуміють: а) ймовірну подію чи сукупність подій, на випадок яких здійснюється страхування. Р. с. - можливість загибелі або пошкодження майна від вогню, повені, землетрусу та іншого лиха. В особистому страхуванні Р. с. можуть бути - непрацездатність, смерть, дожиття до певного віку або події.; б) об'єкт страхування; в) вид відповідальності страховика; г) розподіл між страховиком і страхувальником шкоди, заподіяної страховим випадком.

РИЗИКОВА ПРЕМІЯ (risk (or pure) premium) - частина страхової премії, яку страховик призначає для створення необхідного резерву з метою виплати страхового відшкодування.

РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ (risk management) - систематичне дослідження ризиків, що становлять загрозу для людей, майна й інтересів діяльності, а також розробка й вжиття заходів, спрямованих на вирішення проблеми ризиків. Р. м. охоплює ідентифікацію схильності до ризику, аналіз ступеня захищеності від ризику, опрацювання варіантів контролю за ризиком, вжиття заходів щодо фізичного знищення або скорочення ризику, фінансування можливого ризику за рахунок самострахування або передачі ризику страховикам. Р. м. має свою специфіку стосовно кожного виду страхування.

РЕЦИПІЄНТ - одержувач платежу чи субсидії.

РІТОРНО (ritomo) - частина страхової премії, утримувана страховиком у разі розірвання договору.

С

САМОСТРАХУВАННЯ (self-insurance) - ризик, який знаходиться на відповідальності самого страхувальника. С. - форма захисту майнових інтересів створенням децентралізованих резервних фондів (фондів ризику) безпосередньо на підприємствах та в організаціях. Здебільшого С. забезпечує покриття збитків, зумовлених малими ризиками. Щодо збитків за середніми та великими ризиками С. виявляється в застосуванні франшизи.

САНАЦІЯ (sanation) - система заходів, до яких вдається держава з метою поліпшення фінансового стану і запобігання банкрутству або підвищенню конкурентоздатності тієї чи іншої підприємницької структури.

СЕРТИФІКАТ У СТРАХУВАННІ (certificate) - документ, що засвідчує страхування окремих партій вантажів, котрі підпадають під дію генерального полісу страхування вантажів.

СИНДИКАТ ЛЛОЙДА (Lloyd's syndicate) - група андеррайтерів Ллойда, які об'єднуються в синдикат з метою збільшити свої фінансові можливості щодо прийому ризиків на страхування. Страхова премія та збитки між членами синдикату розподіляються пропорційно до частки їхньої участі в прийнятій відповідальності за ризик. Будь-який із С.Л. може визначати свої умови страхування або погоджуватися на умови, запропоновані синдикатом, який є лідером зі страхування конкретного ризику.

СЛІП (slip) - страховий документ, що використовується для попереднього розміщення ризику. С. складається брокером і передається андеррайтерам. Останні акцептують С. власноручним підписом і вказують частку участі в прийнятому на страхування ризику С. найбільш характерний для факультативного перестраховування. У ряді випадків прирівнюється до страхового полісу. Містить дані про цедент, короткий опис ризику, страхову суму, умови страхування і перестраховування, ставку премії, власне утримання цедента тощо.

СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ - система розподільних відносин, у процесі яких створюються й використовуються фонди для матеріального забезпечення громадян у старості, у разі інвалідності, при втраті годувальника та в інших випадках, передбачених законом.

СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ (social insurance) - система гарантованого матеріального забезпечення людей у старості, у разі втрати працездатності, при вагітності та в інших обумовлених законом випадках за рахунок коштів спеціальних фондів, що акумулюються державою з внесків підприємств, організацій і установ згідно з визначеними нормами.

СПЕЦІАЛЬНІ УМОВИ СТРАХУВАННЯ (special conditions of insurance) - умови, застосовувані в разі, коли потрібно змінити, розширити стандартні умови, застосовувані з цього виду страхування.

СПІВСТРАХУВАННЯ (co-insurance) - страхування, при якому один і той самий ризик у певних частках страхують два або більше страховики, видаючи при цьому спільний або окремі поліси відповідно до суми, що становить частку кожного страховика. Якщо ризик розміщується серед страховиків не повністю, то одним із страховиків вважається страхувальник. Він несе відповідальність в обсязі незастрахованого ризику, не сплачуючи премії.

СТРАХОВА ВАРТІСТЬ (insurable value) - вартість, що її встановлює страхувальник, оцінюючи об'єкт страхування. С. в. не повинна бути вищою за справжню вартість майна на день укладення договору страхування.

СТРАХОВА КОМПАНІЯ (insurance company) - юридичне оформлена одиниця підприємницької діяльності у формі акціонерного, повного, командитного товариства чи товариства з повною відповідальністю, яка має ліцензію на право брати на себе обов'язки страховика. В Україні більшість С. к. мають форму акціонерного товариства.

СТРАХОВА ПОДІЯ (loss) - подія, передбачена договором страхування або чинним законодавством, з настанням якої виникає обов'язок страховика відшкодувати завдані цією подією збитки або виплатити страхове забезпечення страхувальникові (застрахованій особі, ви-годонабувачеві).

СТРАХОВА ПРЕМІЯ (ВНЕСОК, ПЛАТІЖ) (insurance premium) - плата страхувальника страховикові за те, що той зобов'язався відшкодувати страхувальникові у разі виникнення матеріальні збитки, завдані застрахованому майну, або виплатити страхову суму при настанні певних подій. С. п. сплачується одноразово до вступу в дію договору страхування або періодично в передбачені ним строки. Розмір С. п. залежить від страхового тарифу (брутто-ставки) і страхової суми, періоду страхування та іноді від деяких інших факторів.

СТРАХОВА ПРЕТЕНЗІЯ (insurance claim) - вимога страхувальника (вигодонабувача, іншої третьої особи) про відшкодування страховиком збитку, спричиненого випадком, що передбачає перелік страхових подій у договорі страхування.

СТРАХОВА СТАТИСТИКА (insurance statistics) - а) спеціальна таблиця показників провадження певного виду страхування або всього портфеля ризиків за конкретним полісом протягом обумовленого періоду часу; б) збір і систематизація даних з майнового та особистого страхування з метою нагромадження матеріалу, необхідного для прийняття своєчасних і обґрунтованих управлінських рішень; в) галузь статистики, об'єктом якої є діяльність страховиків і їх взаємовідносини зі страхувальниками.

СТРАХОВА СУМА (sum insured) - межа грошових зобов'язань страховика щодо компенсації завданих страховою подією збитків страхувальникові (застрахованому). С. с. за майновим страхуванням не повинна перевищувати вартості об'єкта. При добровільному страхуванні життя С. с. не обмежується.

СТРАХОВЕ ВІДШКОДУВАННЯ (benefit) - сума компенсації, що її виплачує страховик страхувальникові за збиток, спричинений застрахованому майну страховим випадком.

СТРАХОВЕ ПОЛЕ- максимальна кількість об'єктів, котрі можна застрахувати на добровільних засадах. Щодо страхування майна юридичних осіб це може бути кількість підприємств, які знаходяться в певному регіоні, а щодо особистого страхування - це кількість населення, яке має самостійні доходи.

СТРАХОВЕ ПРАВО (insurance law) - сукупність загальноприйнятих правил (норм) поведінки страхувальників, страховиків та їх посередників, визначених державою і закріплених у законах і підзаконних актах, які стосуються страхової діяльності.

СТРАХОВЕ СВІДОЦТВО (certificate of insurance) - посвідчення про страхування. Воно може бути тимчасовим до заміни його на страховий поліс, або видаватися на термін страхування і прирівнюватися до страхового договору. С. с. мало поширення в органах Держстраху УРСР. Нині застосовується за окремими видами страхування в НАСК «Оранта» та деяких інших компаніях.

СТРАХОВИЙ АГЕНТ (insurance agent) - довірена фізична або юридична особа, яка від імені і в межах наданих страховиком повноважень робить пропозиції страхувальнику щодо страхування ризиків та виконує деякі операції по обслуговуванню договорів страхування. С. а. можуть займатись цією діяльністю повний день, або працювати за

сумісництвом. Іноді С. а. може виконувати посередницькі доручення кількох страховиків. С. а. отримує комісію залежно від кількості і суми підписаних договорів.

СТРАХОВИЙ АКТ (insurance act) - документ, що складається за наслідками огляду застрахованого об'єкта, який постраждав від страхового випадку.

СТРАХОВИЙ ВНЕСОК (ПРЕМІЯ, ПЛАТІЖ) (insurance premium) - сума, що її сплачує страхувальник страховикові за зобов'язання відшкодувати збитки, завдані застрахованому майну, або сплатити страхову суму при настанні зумовлених подій у житті страхувальника (застрахованого). С. в. може сплачуватись одноразово (до вступу договору в дію) і в кілька строків, обумовлених договором страхування.

СТРАХОВИЙ ВИПАДОК (insured event) - стихійне лихо, нещасний випадок або настання іншої події, при якій виникає зобов'язання страховика сплатити страхувальникові (застрахованому, вигодонабувачеві) страхове відшкодування або страхову суму. Перелік С. в. передбачається правилами страхування, страховим договором або чинним законодавством.

СТРАХОВИЙ ЗАХИСТ (insurance protection) - економічні, пере-розподільні відносини, що складаються у процесі запобігання, подолання й відшкодування збитків, завданих конкретним об'єктам: матеріальним цінностям юридичних і фізичних осіб, життю і здоров'ю громадян тощо.

СТРАХОВИЙ ЗБИТОК (loss) - шкода, нанесена страхувальнику внаслідок страхового випадку.

СТРАХОВИЙ ІНТЕРЕС (insurable interest) - матеріальна заінтересованість у страхуванні об'єктів, до яких страхувальник має стосунок як власник, орендатор, перевізник і т. ін. Включає майно і все те, що може бути предметом нанесення матеріального збитку (шкоди) страхувальникові або в зв'язку з чим може виникнути відповідальність страховика перед третіми особами.

СТРАХОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ (insurance management) - а) система управління у сфері страхової діяльності; б) фах магістра ділової адміністрації, котрий закінчив курс навчання за однойменною програмою в КНЕУ.

СТРАХОВИЙ НАГЛЯД (insurance control (supervision)) - контроль за діяльністю суб'єктів страхового бізнесу, що здійснюються спеціально уповноваженими на це державними органами. В Україні 4)ункції страхового нагляду покладені на Комітет у справах нагляду за страховою діяльністю (див. Укрстрахнагляд) та його органи на місцях

СТРАХОВИЙ ПОРТФЕЛЬ (insurance portfolio) - а) фактична кількість застрахованих об'єктів або число договорів страхування; б) сукупна відповідальність сграховика (перестраховика) за всіма діючими полісами.

СТРАХОВИЙ РИНОК (insurance market) - 1) економічний простір, в якому взаємодіють страхувальники (формують попит на страхові послуги), різноманітні за формами організації страхові компанії (страховики, котрі задовольняють попит на послуги), страхові посередники (агенти і брокери), а також організації страхової інфраструктури (об'єднання) асоціації (страховиків, консалтингові фірми, навчальні центри); 2) сфера грошових відносин, де об'єктом купівлі-продажу є специфічний товар - страхова послуга, формується попит і пропозиція на неї; 3) форма взаємозв'язку

між учасниками страхових правовідносин (страхувальники, страховики та їх посередники).

СТРАХОВИЙ ФОНД (insurance fund) - сукупність натуральних запасів і фінансових резервів суспільства, призначений для попередження, локалізації і відшкодування збитків, завданих стихійними лихами, нещасними випадками та іншими надзвичайними подіями.

СТРАХОВИК (insurer) - організація, що за певну плату приймає на себе зобов'язання відшкодувати страхувальникові або особам, яких він зазначив, шкоду завдану страховою подією.

СТРАХОВІ ОПЕРАЦІЇ (insurance operations) - сукупність видів діяльності страховика, безпосередньо пов'язаних зі здійсненням обов'язкового і добровільного страхування юридичних і фізичних осіб. До С. о. відносяться: оцінювання майна та інших об'єктів, що підлягають страхуванню, обчислення страхових платежів, укладання договорів страхування, інкасація внесків і виконання безготівкових розрахунків, ведення рахунків страхувальників, складання страхових актів тощо.

СТРАХУВАННЯ (insurance) - це економічні відносини, за яких страхувальник сплатою грошового внеску забезпечує собі чи третій особі в разі настання події, обумовленої договором або законом, суму виплати страховиком, який утримує певний обсяг відповідальності і для її забезпечення поповнює та ефективно розміщує резерви, здійснює превентивні заходи щодо зменшення ризику, у разі необхідності перестраховує частину останнього

СТРАХУВАННЯ ВАНТАЖІВ (cargo insurance) - один з видів майнового страхування, який може здійснюватися в різних варіантах, зокрема: з відповідальністю за всі ризики чи з відповідальністю за часткову аварію без відповідальності за пошкодження, крім випадків катастрофи або аварії. При будь-якому варіанті не підлягають страхуванню ризики, збитки з яких виникають внаслідок неакуратності або навмисних дій страхувальника

СТРАХУВАННЯ ВІД БЕЗРОБІТТЯ (unemployment insurance) - поширений у країнах Заходу вид добровільного страхування відповідальності перед працівниками С в. б здійснює роботодавець.

СТРАХУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ РОБОТОДАВЦЯ (employer's liability insurance) - за договором С в р. страховики відшкодовують збитки страхувальникові в разі притягнення його до відповідальності за шкоду завдану життю та здоров'ю працівника. Це можуть бути визнані страховими тілесні пошкодження, професійні захворювання. У разі смерті застрахованого виплата страхової суми здійснюється вигодонабувачеві або спадкоємцям за законом.

СТРАХУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ (liability insurance) - галузь страхування, де об'єктом є відповідальність перед третіми особами в разі, якщо їм внаслідок діяльності або бездіяльності страховика буде завдано шкоди.

СТРАХУВАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ (military personnel insurance) - вид обов'язкового особистого страхування на випадок смерті або пошкодження здоров'я, зумовленого виконанням військовим персоналом своїх службових обов'язків. С. в. здійснюється за рахунок коштів державного бюджету.

СТРАХУВАННЯ ВІД ВОГНЮ (fire insurance) - один з найбільш давніх і традиційних видів майнового страхування. У сучасній практиці С. в. в. - забезпечує компенсацію в разі шкоди, нанесеної майну вогнем, ударом блискавки, вибухом та іншими причинами, що призвели до пожежі. До обсягу відповідальності за додаткову плату можуть бути включені збитки, що виникли внаслідок землетрусу, бурі, граду та іншого стихійного лиха, пошкодження водопровідною водою і і ін

СТРАХУВАННЯ ВІД НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ (accident insurance) - вид особистого страхування. Традиційно здійснюється з метою надання допомоги застрахованим особам у разі тимчасової та постійної непрацездатності. Страховим випадком є також смерть застрахованого. Тоді страхова сума виплачується вигодонабувачеві, якого зазначено в полісі, а при його відсутності - спадкоємцям за законом.

СТРАХУВАННЯ ВІД ПОЛОМКИ МАШИН (machinery breakdown insurance) - вид майнового страхування, котрий активно використовується в індустріальне розвинутих країнах для захисту підприємців від небезпеки механічних поломок машин, які здебільшого входять до складу важливих технологічних ліній або є ключовими виробничими агрегатами.

СТРАХУВАННЯ ДЕПОЗИТІВ (deposit insurance) - здійснюється банками з метою забезпечення вкладчикам, насамперед фізичним особам, гарантії повернення вкладів у разі банкрутства банку.

СТРАХУВАННЯ ДІТЕЙ (child insurance) - страхувальниками виступають батьки або інші родичі дитини, а застрахованою - дитина до досягнення нею віку 16 років. Страхова сума виплачується застрахованому при дожитті до закінчення терміну страхування. За наслідки нещасною випадку із застрахованим під час дії договору С. д. виплати здійснюються страхувальникові.

СТРАХУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ОБЛАДНАННЯ (insurance of electron equipment) - становить інтерес для банків, телекомунікаційних компаній та інших організацій, що мають «електронні ризики», і здійснюється на випадок знищення, пошкодження або втрати обладнання. Нерідко страхувальник через пошкодження електронної техніки може нести ще більші збитки внаслідок втрати баз даних. Страхуванню витрат на відновлення баз даних відводять окремий поліс.

СТРАХУВАННЯ ЗАСОБІВ АВТОТРАНСПОРТУ (motor insurance) - страхування автокаско, об'єктами якого є вантажні, легкові, спеціальні автомобілі, мотоцикли та деякі інші транспортні засоби, що належать юридичним або фізичним особам. Страхування здійснюється за тарифами, складеними з урахуванням типу транспортного засобу, його віку, вартості, характеру використання, стану зберігання. У С. з. а. беруться також до уваги стаж водія, випадки участі в ДТП, тривалість здійснення С. з. а. та деякі інші чинники. Головними ризиками є пошкодження, знищення, угон транспортного засобу. Застосовуються кілька варіантів С. з. а. Різниця між ними полягає здебільшого у визначенні страхової суми і наборі ризиків.

СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ (life insurance) - підгалузь особистого страхування, в якій об'єктом страхування є життя застрахованого. Договір на С. ж. укладається на термін не менш як 3 роки. Серед видів С. ж. переважає змішане страхування життя, при якому страховими випадками є такі несумісні події, як смерть застрахованого протягом дії договору або дожиття його до закінчення терміну договору.

СТРАХУВАННЯ КРЕДИТІВ (credit insurance) - вид страхування, об'єктами якого можуть бути банківські позики (покупцеві і продавцеві) комерційні позики, зобов'язання й гарантії за кредитом, довгострокові інвестиції. С. к. має кілька варіантів, а саме:

а) страхування ризику непогашення кредиту. В цьому разі страхувальником виступає банк-позичальник, який страхує кредити, видані, як правило, усім клієнтам;

б) страхування ризику відповідальності за неповернення кредиту. Страхувальником є особа, котра отримує в банку кредит;

в) страхування ризику неплатежу, коли страхувальником є продавець постачальник, який страхує від ризику неплатежу суму, що її покупець має сплатити згідно з контрактом за товари, поставлені в кредит.

У зв'язку з активним переходом банків на кредитування під заставу матеріальних цінностей (підлягають страхуванню), посиленням контролю за роботою банків і страховиків інтенсивність безпосереднього С. к. різко спала.

СТРАХУВАННЯ КАРГО (cargo insurance) - страхування вартості вантажів на всіх видах транспорту без страхування самого транспортного засобу.

СТРАХУВАННЯ КАСКО (hull insurance) - страхування вартості засобів транспорту (суден, літаків, залізничних вагонів, автомобілів) без урахування вантажів.

СТРАХУВАННЯ КОНТЕЙНЕРІВ (containers' insurance) - звичайно здійснюється на стандартних умовах, як правило, «від усіх ризиків».

СТРАХУВАННЯ КОСМІЧНИХ РИЗИКІВ (space risks insurance) - страхування майнових інтересів у космічній діяльності у світовій практиці розпочато 1965 року. Воно охоплює космічні програми в цілому, розробку і запуск одного або серії супутників, проведення експериментів у космосі, життя і здоров'я космонавтів і наземного персоналу, втрату доходів, відповідальність перед третіми особами.

СТРАХУВАННЯ МАЙНА ГРОМАДЯН (personal lines insurance) - комплекс видів майнового страхування фізичних осіб. У вузькому розумінні включає страхування будівель, домашніх тварин, домашнього майна і легкових транспортних засобів, приватних колекцій. Головні ризики - знищення, втрата або пошкодження майна внаслідок стихійного лиха, вогню, аварії водо- чи електроопалювальних систем, крадіжки. У зв'язку з приватизацією об'єктів житлового фонду, розвитком підприємницької діяльності фізичних осіб, вартість майна, що перебуває у власності громадян, різко зросла, виникли нові об'єкти страхування.

СТРАХУВАННЯ НА ВИПАДОК СМЕРТІ І ВТРАТИ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ (whole life and disablement insurance) - вид особистого страхування. Може здійснюватися в обов'язковій формі для категорій працівників визначених чинним законодавством, і в добровільній формі. До традиційних страхових випадків належать тимчасова втрата працездатності, постійна втрата працездатності, смерть застрахованої особи.

СТРАХУВАЛЬНИК (insured) - юридична або дієздатна фізична особа, яка уклала договір на страхування (або є С. згідно з чинним законодавством), сплатила належні внески і має право в разі настання страхового випадку отримати відшкодування в межах застрахованої відповідальності або страхової суми, обумовленої в полісі.

СТРАХУВАННЯ ДОБРОВІЛЬНЕ -Див. добровільне страхування.

СТРАХУВАННЯ ОBOB'ЯЗКОВЕ -Див. Обов'язкове страхування.

СТРАХУВАННЯ ПЕНСІЙ (retirement pension insurance) - вид особистого страхування, за яким страхувальник бере на себе зобов'язання сплатити одноразово або в розстрочку протягом кількох років страхову премію, а натомість страховик зобов'язується періодично виплачувати страхувальникові (застрахованому) пенсію протягом обумовленого терміну або пожиттєво.

СТРАХУВАННЯ ПЕРСОНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ (personal liability insurance) - охоплює фізичних осіб, які своїми діями можуть завдати шкоди здоров'ю або майну третіх осіб. Потреба в С. п. в. виникає в тих випадках, коли є ризик можливості висунення до винної сторони претензії матеріального характеру, або претензії, що впливає з чинного законодавства і договірних зобов'язань між сторонами.

СТРАХУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ РИЗИКІВ (political risks insurance) - вид страхування, застосовуваний у світовій практиці для захисту насамперед від небезпеки, що пов'язана з подіями політичного характеру (конфіскація, націоналізація або експропріація власності, військові події, соціальні безпорядки, обмеження конвертації національної валюти і заборона вивозу капіталу), які можуть завдати великих збитків майновим інтересам власників. С. п. р. користується особливим попитом серед іноземних інвесторів.

СТРАХУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ (professional liability insurance) - призначене для покриття збитків, завданих третім особам, внаслідок помилок і упущень таких посадових осіб, як адвокати, архітектори, аудиторів, бухгалтерів, нотаріусів і т. ін. С. п. в. поширюється на певний період часу, а не на конкретний випадок. Законом «Про страхування» передбачено перелік професій, щодо яких С. п. в. є обов'язковим.

СТРАХУВАННЯ СУДЕН (hull and machinery insurance) - охоплює страхування корпусу судна (включаючи машини і обладнання), фрахту та деяких інших витрат, пов'язаних з ризиками плавання на морях, ріках та озерах.

СТРАХУВАННЯ ТВАРИН (live stock insurance) - охоплює добровільні види майнового страхування вартості тварин на випадок знищення, загибелі або вимушеного забою: а) у сільськогосподарських підприємствах, фермерських господарствах; б) у домашньому господарстві громадян. Страхові випадки - стихійне лихо, інфекційні хвороби, пожежа тощо.

СТРАХУВАННЯ ТЕХНІЧНИХ РИЗИКІВ (technical risks insurance) - комплекс видів страхування, що включає страховий захист на випадок будівельно-монтажних ризиків, страхування машин від поломок, страхування електронного й пересувного обладнання, страхування інженерних споруд.

СТРАХУВАННЯ УРОЖАЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР (crop insurance) - вид майнового страхування. У державних сільськогосподарських підприємствах С. у. с. к. здійснюється в обов'язковій формі. У колективних і фермерських господарствах воно добровільне. Страхування здійснюється на випадок втрати врожаю сільськогосподарських культур внаслідок, заморозку, граду, зливи, посухи, повені, пожежі та низки інших ризиків. С. у. с. к. здійснюється в разі

добровільної форми в договірній сумі, але не більше як 70 % згаданої вартості урожаю, при обов'язковому страхуванні - 50 % .

СТРАХУВАННЯ ФРАХТУ (freight insurance) - його може здійснювати судновласник або вантажовласник. Якщо інтерес в С. ф. має судновласник, він реалізує його одночасно з страхуванням судна укладанням додаткової угоди до полісу страхування судна. Коли в С. ф. більше зацікавлений власник вантажу, то він оформляє це страхування в такому самому порядку, як і страхування вантажу.

СТРАХОВИК (insurer) - організація, що за певну плату бере на себе зобов'язання відшкодувати страхувальникові або вказаним ним особам нанесену страховою подією шкоду, або сплатити страхову суму.

СТРАХУВАННЯ ТУРИСТІВ (travel insurance) - є обов'язковим і здійснюється суб'єктами туристичної діяльності на основі угод зі страховими компаніями, які мають ліцензію на таке страхування. С. т. передбачає покриття медичних витрат у разі нещасного випадку.

СТРАХУВАННЯ ЦИВІЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ (third party liability insurance) - страхування, при якому страховик бере на себе зобов'язання сплатити страхувальникові суми, пред'явлені йому у відповідності з законом і в межах юридичної відповідальності страхувальника перед третіми особами.

СТРАХУВАННЯ ЯДЕРНИХ РИЗИКІВ (nuclear risks insurance) - вид страхування, який передбачає відшкодування матеріальних збитків або шкоди, завданої особі внаслідок радіоактивного впливу, зумовленого непередбаченими обставинами при добуванні, виробництві, зберіганні й транспортуванні радіоактивних речовин. У світовій практиці застрахованим вважається майно страхувальника і його відповідальність за можливу шкоду третім особам. З огляду на масштаби атомних ризиків велике значення в такому страхуванні має об'єднання зусиль страховиків. З цією метою створено Ядерний страховий пул України (ЯСПУ).

СУБРОГАЦІЯ (subrogation) - перехід до страховика права вимоги, яке страхувальник має щодо особи, винної у збитках. Це право поширюється на страховика лише на суму фактично виплаченого ним страхового відшкодування.

СУПЕРКОМІСІЯ (overriding commission) - комісія, яку отримує цедент від перестраховика в доповнення до основної комісії за витрати з ведення договору перестраховання.

СЮРВЕЙЄР (surveyor) - експерт, інспектор, агент страховика, який здійснює огляд судна, вантажів та іншого майна, що приймається на страхування. На підставі висновку С. страховик приймає рішення про укладання договору страхування.

Т

ТАБЛИЦЯ СМЕРТНОСТІ (mortality (life) table) - статистична таблиця, в якій містяться розрахункові показники, що характеризують смертність населення в різному віці і дожиття при переході від однієї вікової групи до іншої. Т. с. складається в цілому за населенням і щодо чоловічої та жіночої статті. Використовується при проведенні актуар-них розрахунків.

ТАНТЬЄМА (profit commission) - комісія з отриманого прибутку, яку перестраховик щорічно виплачує цедентові за наслідками проходження договорів перестраховання. Застереження про Т. є формою заохочення перестраховиком цедента за надану участь у договорах перестраховання і обережне ведення справи.

ТАРИФИ СТРАХОВІ (insurance tariff) - ставки страхових платежів з одиниці страхової суми за певний період. С. т. складається з нетто-ставки і навантаження. Їх сума дорівнює бутто-ставці.

ТЕНДЕРНЕ ЗАСТЕРЕЖЕННЯ (tender clause) - вимога в полісах зі страхування суден, яка зобов'язує страхувальника негайно сповіщати страховиком про всі аварії судна, що можуть бути об'єктом подання претензій до страховика.

ТЕРМІН СТРАХУВАННЯ (insurance term) - період дії договору страхування. Звичайно починається не раніше від терміну сплати першого внеску страхової премії і закінчується з наступом страхового випадку, за яким виплачена вся страхова сума, припинення дії договору через несплату чергових платежів або з інших причин, а також після закінчення визначеного договором терміну страхування.

ТЕХНІЧНІ РЕЗЕРВИ (technical reserve) - сукупність резервів не-зароблених премій (по видах страхування) і резервів збитків. Т. р. утворюються страховиками, які здійснюють види страхування, відмінні від страхування життя, з метою забезпечення майбутніх виплат страхових сум і страхового відшкодування.

ТРАНСПОРТНЕ СТРАХУВАННЯ (transport insurance) - узагальнене поняття при страхуванні всіх видів транспортних ризиків. Т. с. можуть бути охоплені як самі транспортні засоби (див. Страхування каско), страхування вантажів (Страхування карго), а також відповідальності перевізника перед третіми особами, у тому числі й пасажирями.

ТРАНСФЕР (transfer) - переведення, перекладання на когось.

ТРЕТЯ СТОРОНА (third party) - особа, що не є страховиком або страхувальником за конкретним договором (полісом).

У

УТРИМАННЯ ВЛАСНЕ (retention) - обґрунтований рівень страхової суми, в межах якої страховик залишає на своїй відповідальності долю страхових ризиків, а решту передає на перестраховання.

УКРСТРАХНАГЛЯД (Ukrainian Supervisory Committee) - скорочена назва Комітету в справах нагляду за страховою діяльністю. У. створений в 1993 році. Основні 4 функції: видача страховикам ліцензій на здійснення страхової діяльності, ведення Державного реєстру страховиків, контроль за правилами страхування, обґрунтованістю страхових тарифів та платоспроможністю страховиків, визначення правил формування і розміщення страхових резервів, показників і форм обліку та звітності за страховими операціями, опрацювання нормативних і методичних документів з питань страхової діяльності, підготовка пропозицій щодо вдосконалення страхового законодавства, сприяння підвищенню кваліфікації кадрів страховиків, розвиток міжнародних контактів в галузі страхування. У. має управління і представництва в обласних центрах.

Ф

ФАКУЛЬТАТИВНЕ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ (facultative reinsurance) - метод перестраховання, при якому страховик не несе ніякої відповідальності перед перестраховиком за передачу ризиків у перестраховання. Питання про те, чи передавати ризик у перестраховання і в якому обсязі, вирішує цедент. У свою чергу, перестраховик не має обов'язків перед страховиком щодо прийняття ризиків на свою відповідальність. Головний недолік Ф. п. - відсутність у страховика впевненості в розміщенні ризику в перестраховання, великі витрати часу на оформлення Ф. п.

ФАКУЛЬТАТИВНО-ОБЛІГАТОРНИЙ ДОГОВІР (facultative obligatory treaty) - форма договору перестраховання, згідно з яким цедент не має права вибору щодо того, передавати ризик у перестраховання чи ні. Так само й перестраховик не має права відмовити в перестрахованні того чи іншого запропонованого ризику.

ФАКУЛЬТАТИВНИЙ ДОГОВІР (facultative treaty) - договір перестраховання конкретного ризику, укладений на добровільних засадах.

ФІКСОВАНА КОМІСІЯ (fixed commission) - заздалегідь визначений розмір комісії, що не може переглядатись протягом періоду страхування.

ФОРМИ СТРАХУВАННЯ (forms of insurance) - страхування може бути обов'язковим і добровільним. Обов'язкове страхування запроваджується або скасовується законами України. Нині існує 27 видів обов'язкового страхування. Серед них: медичне страхування, страхування військовослужбовців та працівників інших силових структур, митної, податкової служби, пасажирів на транспорті, працівників низки інших ризикових професій, страхування урожаю сільськогосподарських культур у державних підприємствах, страхування авіаційних суден, страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів. Із загального обсягу страхування понад 3/4 становить добровільне страхування. Воно здійснюється на підставі договору між страховиком і страхувальником. Умови і порядок проведення добровільного страхування визначаються правилами страхування, що опрацьовуються страховиком.

ФОРС-МАЖОР (force majeure) - 1) події, надзвичайні ситуації, які не можуть бути передбачені, попереджені або усунені якими-небудь заходами; 2) обумовлені правилами страхування надзвичайні обставини, на випадок яких страховик звільняється від виконання зобов'язань за договором страхування. Більшість страховиків відносять сюди випадки, що зумовлені військовими діями, страйками, запровадженням надзвичайного стану, радіоактивними викидами тощо.

ФРАНШИЗА (deductible, franchise) - передбачена договором частина збитків, що в разі настання страхової події не відшкодовується страховиком. Розрізняють умовну і безумовну Ф. Умовна Ф. засвідчує право звільнення страховика від відповідальності за шкоду, якщо її розмір не перевищує розміру Ф., і збиток підлягає відшкодуванню повністю, якщо його розмір перевищує Ф. Безумовна Ф. свідчить, що відповідальність страховика визначається розміром збитку за мінусом Ф.

ФРАХТ (freight) - плата власникові транспортного засобу за перевезення вантажів та пасажирів по будь-яких шляхах сполучення. Особливо часто термін застосовується на морському і річковому транспорті. Інколи під Ф. розуміють вантаж, включаючи

витрати на його навантаження, розвантаження. Розмір Ф. визначається на підставі тарифів або обумовлюється в договорі.

ФРОНТИНГОВА КОМПАНІЯ (fronting company) - страховик, що видає на прохання другої компанії поліс від свого імені за умови, що 100 % прийнятої відповідальності буде перестраховано у другій компанії. В цьому разі Ф. к. залишає за собою юридичну відповідальність перед страхувальником. Ф. к. має право на отримання комісійної винагороди за фронтигування.

ФУНКЦІЇ СТРАХУВАННЯ (functions of insurance) - прояв сутності страхування в дії. Страхування виконує такі функції: ризикову, створення і використання страхових резервів, заощадження коштів, превентивну.

Х

ХЕДЖУВАННЯ (hedging) - страхування ціни та прибутку у ф'ючер-сних угодах.

ХОЛДИНГ (holding company) - страхова компанія яка спрямовує свою діяльність на придбання контрольних пакетів акцій інших страхових компаній, створення холдингових - компаній і здійснення загального керівництва ними.

Ц

ЦЕДЕНТ (ПЕРЕСТРАХУВАЛЬНИК) (cedent) - страховик, що передає за плату частину прийнятого за договором зі страхувальником ризику на перестраховання іншому страховикові або професійному перестраховикові.

ЦЕСІЯ (cession) - процес передання застрахованого ризику в перестраховання.

ЦЕСЮНЕР (cessionary) - особа, якій передається право власності. У страхуванні Ц. - страхова компанія, що приймає ризик у перестраху

вання.

Ч

ЧАРТЕР (charter) - вид договору морського та авіаперевезення. Документ, що засвідчує наявність і зміст договору фрахтування між перевізником і фрахтувальником. Залежно від того, який ступінь ризику приймає на себе фрахтувальник, застосовується одна з трьох груп фрахтових угод, кожна з яких оформляється відповідною формою Ч.:

рейсовий Ч. фрахтування на час (тайм-чартер), димайз (бербоут)-чартер. Бербоут-чартер - договір фрахтування судна без екіпажу на умовах оренди. Витрати зі страхування несе судовласник.

ЧАСТКОВА ВТРАТА ФРАХТУ (partial loss of freight) - може мати місце в тих випадках, коли фрахт повністю або частково підлягає оплаті після прибуття вантажу в порт призначення. Ця частина фрахту підлягає страхуванню.

ЧАСТКОВИЙ ЗБИТОК (partial loss) - будь-який збиток у застрахованому майні, сума якого менша за страхову суму.

ЧАСТОТА СТРАХОВИХ ВИПАДКІВ (loss frequency) - показник, що є елементом збитковості страхової суми. Ч. с. в. визначається відношенням числа страхових випадків до кількості застрахованих об'єктів або договорів страхування в розрізі видів страхування.

ЧИСТИЙ КОНОСАМЕНТ (clean bill of lading) - коносамент, що не містить жодних застережень щодо вантажу і його упаковки. Це дуже важливо для забезпечення своєчасності здійснення розрахунків. Банки беруть до уваги лише Ч. к. Застереження щодо коносаменту свідчать про недобросовісність продавця. Нерідко з метою отримання Ч. к. вантажовідправник видає вантажоперевізнику гарантійний лист із зобов'язанням сплатити можливі претензії за свій рахунок.

Ш

ШЕДУЛА (schedule) - основний розділ полісу страхування повітряних суден. Ш. містить інформацію про учасників договору страхування, експлуатантів, вигодонабувачів, екіпажі і повітряні судна, що приймаються на страхування, страхові суми, франшизи, терміни страхування тощо. Іноді як шедула може використовуватись складена за стандартною формою заява страхувальника.

ШКОДА (damage) - наслідок порушення прав, що охороняються законом, та інтересів суб'єктів цивільних правовідносин (держави, організацій або громадян). Ш. може бути майновою або моральною. Майнова ш. - це наслідок правопорушень, що мають вартісну форму. Ш. моральна - це моральні та фізичні страждання, спричинені правопорушенням. Вона не може бути виражена у грошовій формі.

ШОМАЖ (shomage) - страхування втрати прибутку та інших фінансових втрат, зумовлених призупинкою виробництва внаслідок настання страхового випадку, наприклад повені, пожежі, осідання ґрунту.

Ю

ЮРИДИЧНІ ВИТРАТИ (leagale expenses) - витрати, що їх здійснює вантажовласник за згодою страховика в зв'язку з юридичними діями проти перевізника з приводу стягнення з нього збитку. Такі витрати підлягають відшкодуванню страховиком.

ЮРИСДИКЦІЯ (jurisdiction) - відправлення правосуддя, підсудність справи. Правильне визначення Ю. має особливе значення у страхуванні ризиків, що виникають у процесі зовнішньоекономічної діяльності. У полісах зі страхування суден, вантажів та інших об'єктів, де сторони страхових відносин належать до різних країн, має бути обумовлено, в якій країні підлягають розгляду судові суперечки, що випливають з договору страхування.